

Mededelingsblad van de Vlaamse Bosbouwvereniging

Geraardsbergse steenweg 267

9231 Gontrode

De Boskrant

september - oktober

1986

ISSN 0773 137X

2-maandelijks tijdschrift

16 jg. nr. 5

Mededelingsblad van de Vlaamse Bosbouwvereniging
Geraardsbergse steenweg 267
9231 Gontrode

De Boskrant

september-oktober 1986

ISSN 0773 137X

2-maandelijks tijdschrift
16de jg. nr. 5

REDAKTIERAAD :

Boury, F.
Coppens, H.
De Bruycker, P.
De Schuyter, J.
De Wever, B.
De Wulf, R.
Dua, V.
Geldhof, P.
Lust, N.
Maertens, Ph.
Meuleman, B.
Roekaerts, M.
Roggeman, G.
Roskams, P.
Saey, F.
Van Boghout, E.
Vanden Bil, V.
Van Haeren, R.
Van Look, K.
Van Miegroet, M.
Van Slycken, J.
Vitse, Th.

EINDREDAKTIE :

Dua, V.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER :

Lust, N.

V.B.V.
Geraardsbergse steenweg 267
9231 Gontrode

Tel. 091/52.21.13

ABONNERING :

Pers.abonnement 350,-
Studenten 200,-

te storten op
P.C. 000-1027867-55

Redaktioneel

1

Het Floordambos te Melsbroek en Peutie

2

Blijven de Nederlanders zuinig met snelgroeiend bos ondanks 3000 gulden subsidie

6

Recht op Antwoord :

Corsikaanse den : te vroeg gejammerd ?

7

Beleid : Minister Geens over de bossen

10

Uit de provincie :

De bestrijding van de nonvlinder in Limburg

12

Uit de Vereniging :

Week van het Bos 1986

15

Verslag reis Epinal

17

Buitenland : Herbebossing in Burundi

20

Info

22

redactioneel

"Een bos voor de mensen" ???

Zoals gebruikelijk staat het bos in de maand oktober volop in de kijker.

De herfst zorgt ervoor dat onze bossen er op zijn best voorstaan : prachtige kleuren, veel paddestoelen, rijpe zaden en vruchten. Het is ook de periode dat vele mensen naar het bos gaan om een rustige herfstwandeling te maken en te genieten van de stilte en de schoonheid van de natuur.

Traditiegetrouw wordt ingespeeld op deze belangstelling door middel van de "Week van het Bos", waarbij aan alle geïnteresseerden de kans wordt geboden nieuwe bossen te leren kennen of bekende bossen op een andere manier te herontdekken. Als thema werd gekozen "Een bos voor de mensen". Zeer toepasselijk, zeker in ons land, waar een massa mensen, direct of indirect, gebruik maken van het bos.

Misschien is dit ook een gelegenheid om nog eens de minder rooskleurige kant van de zaak op te rakelen. Want spijtig genoeg blijkt niet iedereen evenveel belang te hechten aan de maatschappelijke waarde van het bos en het bosbehoud.

Bedreigingen zijn er genoeg :

- de golf-rage overspoelt ons land als een niet te stuiten virus, waarbij zeker niet op een boompje wordt gekeken ;
- T.G.V. en wegenprojecten worden kriskras door onze reeds zo versnipperde bosgebieden getrokken ;
- onder het mom van woonuitbreiding worden nog steeds bossen verkaveld, al dan niet in overeenstemming met de wet op de ruimtelijke ordening.

Ondertussen is ook het voorstel van bosdecreet, waar iedereen zoveel van verwacht, terug in de koelkast gestopt. Hoe komt het dat onze noodkreten zo weinig gehoor vinden bij de overheid ? Waarom wordt alles wat met bos te maken heeft zo stiefmoederlijk behandeld ?

Blijkbaar worden we niet erkend als eisende partij. De "bosliefhebbers" zijn inderdaad niet verenigd in een uniforme en strijd bare belangengroep, maar vormen eerder een anonieme, zwijgende meerderheid van natuurliefhebbers en wandelaars, die niet zo vlug op de tafel kloppen. De tijd is gekomen dat hardere akties noodzakelijk worden !

Vera Dua

Het Floordambos te Melsbroek en Peutie



Inleiding

Het Floordambos, gelegen op een tiental kilometer ten noordoosten van Brussel en op slechts 2 km ten oosten van Vilvoorde, vormt een typisch voorbeeld van wat een bos in een verstedelijkt gebied zoal kan lijden. De reï rond de aanleg van een golfterrein vormt helaas niet meer dan de (voorlopig ?) laatste episode in een hele reeks bedreigingen en aantastingen.

De kaart van Ferraris (1771-1778) en ander kaartmateriaal tot begin deze eeuw, toont het Floordambos als een langgerekt boscomplex langs de Trawool en de Lopende Beek (respektievelijk stroomgebied van de Zenne en de Dijle) en tussen de dorpskernen van Perk, Melsbroek, Vilvoorde en Peutie.

De sinds de Tweede Wereldoorlog snel toenemende urbanisatie van de as Brussel-Antwerpen ging echter niet ongemerkt aan het Floordambos voorbij.

In de jaren 50 werd in het midden van het bos een villawijk aangelegd. De industriële uitbreiding van Vilvoorde en de aanleg van de E 19 autosnelweg versnipperden en vernietigden de westelijke uitlopers van het bos. Een wachtbekken voor de opvang van het regenwater van de luchthaven, dat oorspronkelijk midden in het bos gepland was, werd wegens protest juist ten zuidwesten van het bos aangelegd. Op het Gewestplan Halle-Vilvoorde-Asse kreeg het Floordambos de bestemming 'bosgebied', behalve het kasteeldomein

Ravaart dat als 'parkgebied' ingekleurd werd. Sinds geruime tijd bestaan er plannen om juist in dit parkgebied een camping aan te leggen. Die plannen werden tot nu toe echter nog niet uitgevoerd. Tenslotte zijn er sinds enige tijd de problemen rond de mogelijke aanleg van een golfterrein in het Floordambos.

Golf in het Floordambos ?

Reeds in 1981 stelden de Jonge Economische Kamer - West Brabant en het Vlaams Economisch Verbond - Komitee Brussel,



Berkenhakhout met rijke kruidlaag.

dat er in Vlaams Brabant een gebrek was aan golfterreinen. De v.z.w. Brabantse Golf moest die tot stand brengen. Als belangrijkste argumenten voor het inrichten van een open golfbaan golden : het versterken van de Vlaamse aanwezigheid in het Brusselse, de te verwachten economische voordelen (horeca, tewerkstelling en buitenlandse investeringen) en de demokratizering van de golfsport.

Ten zuiden van het Floordambos nam de v.z.w. het kasteeldomein Snoy (± 15 ha) over en kocht nog eens een 20 ha landbouwgrond. Een gedeelte van het kasteeldomein (± 8 ha) heeft de bestemming 'parkgebied', de overige gronden zijn 'landschappelijk waardevol gebied'. Voor de uitbouw van een volwaardige golfbaan is echter nog meer ruimte nodig en die dachten te vinden in wat genoemd wordt 'een stuk moerassige grond', zijnde het ZW-gedeelte van het Floordambos (± 20 ha). De v.z.w. steekt dan ook niet onder stoelen of banken dat ze de bestemming 'bosgebied' gewijzigd wil zien.

Merkwaardig hierbij is alvast de gebruikte argumentatie : de omzetting van landbouwgrond in golfbanen zou kaderen in het gewijzigde Europese landbouwbeleid, de milieuvriendelijke golfsport wordt aangeprezen als het enig middel om van het bos te redden wat er nog te redden valt (sic) en het golfterrein zou zelfs multifunctioneel kunnen gebruikt worden.

Dat de v.z.w. en de sponsors hierbij spelen met de idee van een echt recreatiecentrum, een 'attraktie voor toeristen en zakenlui' wordt echter al vlug duidelijk. Dat noch de landbouw, noch het bos- en natuurbehoud hiermee gediend zijn, is al even duidelijk.

Gemeenschapsminister P. Dewael was dan ook van oordeel dat een bijkomende wette-

lijke bescherming van het gebied wenselijk was en ondertekende op 05/03/1986 het definitief klasseringsbesluit van het Floordambos en omgeving. Een gedeelte van het huidige 'voorlopig golfterrein' ligt echter binnen dit geklasseerd gebied.

Ondertussen startte een plaatselijke actiegroep een procedure om te komen tot de klassering van het Kasteeldomein Snoy als dorpsgezicht.

Korte beschrijving van het bos

Een merkwaardige bodem

Het Floordambos ligt aan de voet van de zuidelijke valleirand van de Vlaamse Vallei. Op deze valleirand werd vlak na de laatste ijstijden alluvium (het zgn. postpleistocene 'oud alluvium') afgezet waarin later een duidelijke profielontwikkeling optrad. Dit in tegenstelling met het holoceen 'recent alluvium' zonder profielontwikkeling op de meeste plaatsen in Vlaanderen. Die profielontwikkeling werd diepgaand beïnvloed door het ondiep voorkomen van kalkhoudend Brusseliaan zand en door de lage ligging t.o.v. de omgeving, wat leidde tot zeer sterk gleyige en plaatselijk venige bodems.

Onder deze condities ontstonden, naast sterk hydromorfe bruine bosbodems (Aeb-profielen), vooral de vrij unieke 'humusrijke (10-20 %) sterk hydromorfe bodems met hoge basenverzadiging op mesotroof of eutroof alluviaal moedermateriaal' of 'chernozemachtige bodems' (Afe en Aee-profielen) (Baeyens, 1973).

Op minder dan 125 cm komt vaak een kalkrijk of alkalisch horizont voor dat gereduceerd is.

Dit tegelijk zeer voedselrijk en zeer



De ZW-hoek van het Floordambos met op de voorgrond het omstreden golfterrein.

vochtig bodemtype komt over praktisch het volledig Floordambos voor en vormt de grondslag van de natuurwetenschappelijke waarde van het gebied. Waar de kalkhoudende tertiaire zanden dagzomen, ontstonden drogere bodems.

Bos en vegetatie

Het Floordambos is een gemengd loofbos met een rijke floristische samenstelling. De grootste oppervlakte wordt ingenomen door een gevarieerd hooghout op basis van zomereik, es, grauwe en witte abeel en plaatselijk wat beuk. Ongeveer een kwart van de bosoppervlakte bestaat uit een oud hakhout op basis van es, zwarte els, berk en esdoorn.

In het onderhoud zijn, naast de bovenstaande soorten, rode kornoelje, kardinaalsmuts, olm, gelderse roos, vlier en wilde liguster de meest voorkomende soorten. Op enkele plaatsen werd dit bos vervangen door populieraanplantingen.

De bosvegetatie behoort duidelijk tot de eiken-beukenklasse (*Quercus-Fagetea Br.-Bl. et Vl.* 1937) met daarin een variatie van vochtige en zeer vochtige gemeen-

schappen uit het Elzen-Vogelkers-Verbond (*Alno-Padion*) tot eerder droge gemeenschappen en overgangen naar het beuken-eikenbos (*Fago-Quercetum R.Tx.*, 1937, 1955).

Deze verschillende vegetatietypes ontwikkelden zich meestal op zeer korte afstand van mekaar en gaan veelal onopgemerkt in elkaar over. De veelvuldige aanwezigheid van grenssituaties verklaart het voorkomen van een merkwaardige vegetatie.

Op de vochtigste plaatsen bestaat de kruidlaag uit uitgestrekte vrij soortenarme zeggevelen (moeraszegge, cyperzegge) met planten als bitterzoet, dotterbloem, haagwinde, moeraspirea enz.

Waar het iets droger is, wordt de vegetatie meestal zeer soortenrijk en complex. Grote vlekken gedomineerd door heksenkruid en bosbingelkruid wisselen elkaar af, met daartussen soorten als ruig klokje, valeriana, boszegge, boskortsteel, eenbes, gulden boterbloem, dagkoekoeksbloem, kruisbes, aalbes, kraailook, robertskruid, bittere veldkers, bosveldkers, keverorchis, enz. Plaatselijk komen belangrijke groepen

daslook, wilde hyacint, gevlekte orchis en heelkruid voor, naast meer algemene voorjaarsbloeiërs als bosanemoon, speenkruid, gevlekte aronskelk, vogelmelk, dal-kruid, gele dovenetel, veelbloemige salomonszegel en maagdenpalm.

In de bosranden zijn moesdistel, moeraspirea, heelblaadjes en ruig klokje algemene soorten. Waar het kalkhoudend zand zeer ondiep voorkomt, treft men interessante vegetaties aan met o.a. duizendguldenkruid, schubzegge, zeeegroene zegge, bleke zegge en poelruit.

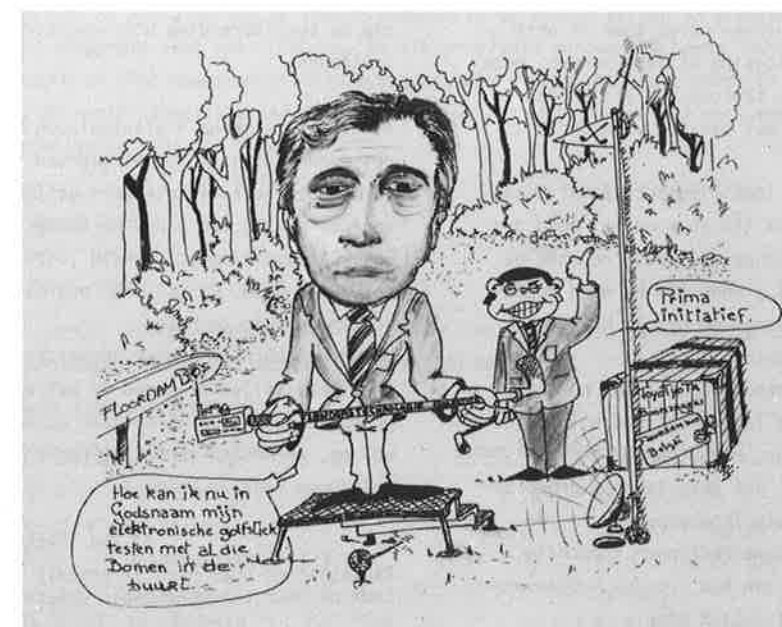
De specifieke bodemsituatie in het Floordambos uit zich trouwens niet alleen in de hierboven beschreven rijkdom aan hogere planten. Zij geeft evenzeer aanleiding tot een grote verscheidenheid aan zwammen, mossen en insecten. Het zou ons echter te ver leiden om ook die groepen meer gedetailleerd te beschrijven.

Toekomst van het Floordambos ?

Het is duidelijk dat in het bosarme Vlaanderen, een bebost voedselrijk en waterrijk gebied van 150 ha uiterst belangrijk is voor het bos- en natuurbehoud. De klassering van het gebied is dan ook een officiële erkenning van die waarde.

Eén vraag dringt zich echter op. Welke toekomst kan men echt garanderen aan een bos, wanneer geen aangepast en gekoördineerd beheer gewaarborgd is en wanneer de ligging bovendien zodanig is, dat niet alleen de natuurwetenschappelijke waarde overduidelijk is, maar dat het al even duidelijk is dat deze grond mits enkele 'kleine aanpassingen' ook een heel andere (meer tastbare) waarde bezit en heel andere functies behoorlijk kan vervullen. Liefst zelfs multifunktioneel als het even kan.

F. Saey





In de Boskrant van mei-juni 1986 werd bericht over een subsidieregeling bij onze Noorderburen om de aanleg van snelgroeïend bos te stimuleren, de zgn. 3000-guldenregeling.

Ondanks deze forse aanmoediging bleek toen dat er van een massale aanplant van snelgroeïend bos geen sprake was. Immers, volgens de gegevens waarover ik toen beschikte, werd maar voor een 100 ha subsidie toegekend. Meer recentere cijfers, mij toegezonden door ir. P. Schütz van het Staatsbosbeheer waren toen in onze beruchte poststaking blijven hangen. Deze zijn inmiddels terecht. Nu blijkt dat er intussen toch wat aan het veranderen is.

Rond 25 maart 1986 liep het aantal toegezegde ha op tot 180 en eind mei werd door het Staatsbosbeheer de meest recente balans opgemaakt : voor 300 ha werd reeds subsidie toegezegd en een 30 ha waren toen nog in behandeling.

Deze 300 ha kunnen opgesplitst worden in 120 ha voor de lagere overheden (provincies, gemeenten, e.d.) en 180 ha voor particulieren. Tot deze laatste groep behoren ook enkele landbouwers, die, de melkquota en superheffingen indachtig, een deel(tje) van hun gronden hebben omgevormd tot tijdelijk bos.

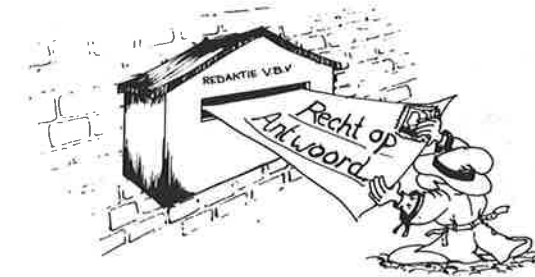
Van deze stijgende interesse voor snelgroeïend bos valt in de Randstad nog weinig te merken. In dit gebied rond de grote steden, waar de aanplant van andere boomsoorten dan populier en wilg en een langere maximale bedrijfstijd (40 i.p.v. 25 jaar) is toegelaten, werd maar voor 10 ha subsidie aangevraagd. Volgens ir. P. Schütz zijn het vooral de schaarse aan beschikbare gronden in dit dichtbevolkte gebied en het hiermee verbonden sterke verzet vanuit landbouwerskringen die de bosuitbreiding hier negatief beïnvloeden.

Al bij al is er na 1 plantseizoen nog net geen 1 miljoen fl. uitgegeven van de 15 miljoen subsidie die werd vrijgemaakt voor de aanleg van 5 000 ha snelgroeïend bos. De subsidiemogelijkheid loopt nog tot 1 mei 1988. Er valt dus nog heel wat achterstand in te halen.

De Heer Schütz is echter optimistisch : "Met deze stijgende trend en wat extra promotie raken die 15 miljoen gulden wel op, we hebben tenslotte nog 2 plantseizoenen voor de boeg !".

J. Van Slycken

Rijksstation voor Populierenteelt
Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek - Gent



CORSIKAANSE DEN : TE VROEG GEJAMMERD ?

Het artikel "Corsikaanse den : te vroeg viktoria gekraaid ?" van V. DUA in de Boskrant nr. 4-1986 heeft menige Limburgse bosbouwer teleurgesteld. Niet alleen in de titel doch ook in de staart zat het venijn. De toekomststrategie is duidelijk : weg met exoten, weg met de Corsikaanse den ...

Daar ik in mijn periode van houtvester meer dan 900 ha Corsikaanse den heb laten aanleggen, meen ik, dat het mijn plicht is hierover enkele bemerkingen en bedenkingen te moeten formuleren :

- De ziektesymptomen en -oorzaken zijn vrij volledig en duidelijk beschreven. Zonder vooruit te lopen, meen ik dat alles te wijten is aan de twee opeenvolgende strenge winters, waardoor de Corsikaanse den afzwakte en alzo vatbaar was voor allerlei ziekten.

Teneinde de evolutie van de ziekte nauwkeurig te volgen werden 83 proefvelden aangelegd verspreid over gans Limburg. In elk proefveld werden 100 bomen individueel genummerd en elke maand onderzocht : gezond, met ziektesymptomen, dood. Uiteraard werden de meest aangetaste percelen genomen. Op deze 83 proefvelden evolueerde de gezondheidstoestand als volgt :

	gezond	ziek	dood
april 1986	85 %	13 %	2 %
mei 1986	83 %	15 %	2 %
juni 1986	81 %	15 %	3 %

Het aantal gezonde bomen daalde van 7 076 naar 6 741, het aantal zieke steeg van 1 034 naar 1 306 en het aantal dode van 190 naar 253.

Enkele konkrete gegevens :

Dode bomen			Bomen met ziektesymptomen	
≥ 10 %	Lanaken	11 %	> 50 %	Maasmechelen
≥ 5 %	Beringen	7 %	41 - 50 %	Lanaken - Neerpelt
	Maasmechelen	7 %	31 - 40 %	As - Dilsen - Opglabbeek
	Overpelt	5 %	21 - 30 %	Overpelt
	Tessenderlo	7 %	11 - 20 %	Bocholt - Bree - Genk - Hamont-Achel - Hechtel-Eksel - Zonhoven - Zutendaal

De meest voorkomende ziektesymptomen zijn : harsuitvloeï aan de stambasis, bruinverkleuring van de naalden, abnormaal naaldafval en hierdoor lichter worden van de kruin (alleen éénjarige naalden) en, in mindere mate, topsterfte.

De volgende maanden juli-aug.-sept.-okt. 1986 zullen dezelfde bomen met dezelfde nauwkeurigheid gevolgd en onderzocht worden en nadien leiden tot een algemeen en volledig verslag.

Het is voorbarig nu reeds een definitieve balans te maken. Grosso modo mag men veronderstellen dat er in Limburg in het nadeligste geval ± 800 ha *Pinus corsicana* min of meer aangetast zijn (ter vergelijking : in 1976 brandden 1 062 ha bossen af). Nauwkeurige gegevens zullen slechts mogelijk zijn na oktober 1986 bij het opmaken van het bilan. Tot heden waren geen kaalkappingen noodzakelijk en in vele gevallen zal een sterke dunning voldoende zijn.

Men kan dus moeilijk beweren dat er geen overleg noch onderzoek in Limburg gedaan werd. Wel zou coördinatie tussen de verschillende inspecties en tussen de onderzoekinstellingen van beide universiteiten nuttig en noodzakelijk zijn maar dit is helaas volledig zoek sinds de naamverandering en de wijzigingen van het kader van Bos- en Groenbeheer.

Vele bosbouwers zijn daarbij idealisten en hierdoor onhandelbaar : zij houden zich aan de principes en dulden geen compromissen.

- De nadelen van de monokultuur zijn door elke bosbouwer erkend. In de Limburgse Kempen speelt de grond echter een zeer beperkende rol. Vele arme zandgronden, tengevolge van eeuwenoude rooibouw, zijn nog niet "rijp" om beplant te worden met meereisende planten. Alleen sobere weinig eisenstellende soorten, bestand tegen droogte, gedijen hier.

De Corsikaanse den is een van de weinige houtsoorten die in deze streek goed groeit, en een zekere opbrengst aan hout en zelfs aan geld mogelijk maakt.

- Bepaalde natuurgroepen verwerpen de Corsikaanse den omdat er geen onderbegroeiing mogelijk is, en ogenschijnlijk een slecht biotoop vormt. Wanneer het bestand echter oud wordt (± 70 jaar) keert de oorspronkelijke vegetatie geleidelijk terug en schept men alzo een gunstig bosmilieu.
- Het is een vrij algemeen toepasselijk cliché te beweren dat het inbrengen van exoten steeds gevaarlijk is en dat een voorbarig optimisme risico's inhoudt. Niets is minder waar, maar waar zou onze bosbouw zijn indien we bij elke mislukking zouden verzaken.

Enkele voorbeelden zullen dat toelichten :

- 1) HEIDE : regelmatige vraat van het heuhaantje ; dit jaar volledig bevroren ingevolge de strenge winter. (NB. Zijn uitgestrekte heidevlakten ook geen monokultuur ?).

- 2) BREM : regelmatig afvriezen. Ook ditmaal ingevolge de voorbije strenge winter.
- 3) POPULIER : schorsbrand, satijnvlinder, en wie herinnert zich niet de roestziekte op robusta in 1982.
- 4) BERK : veel sterfte ingevolge de droge zomer 1976. Regelmatig aanvallen van phyllobius die de dood veroorzaken.
- 5) BEUK : abnormale sterfte ingevolge de droge zomer 1976.
- 6) INLANDSE EN AMERIKAANSE EIK : de steeds wederkomende aanvallen van bladroller, kleine en grote wintervlinder. Ook meeldauw teistert de inlandse eik regelmatig.
- 7) OLM : de olmenziekte heeft praktisch alle olmen uitgeroeid.
- 8) ESDOORN : regelmatig inktvlekkenziekte.
- 9) GEWONE DEN : hoeveel plagen zijn er al geweest op deze houtsoort : dennenscheerder, dennesnuitkever, harsbuilrups, denneknotrups, dennelotrups, dennebladwesp, allerlei soorten evetria's, en nu, zeer recent, de nonvlinder (bemerking : de Corsikaanse den werd niet aangevallen door de nonvlinder).
Zovele redenen om de gewone den niet meer te planten maar toch bestaan nog 50 % van de Limburgse bossen uit deze houtsoort.

Om dan niet te spreken van de brand- en stormschade, enz., enz...

Bovenstaande voorbeelden zijn niet allemaal exoten en verschillende zijn zuiver autochtonen.

Het is duidelijk dat men nooit de armen mag laten zakken bij elke tegenslag. De tijd heelt vele wonden en een bosbouwer moet tijd hebben ; telkens weer opstaan, telkens weer opnieuw beginnen. Bosbouw duldt geen "verliezers".

Wat zou er trouwens nog van bosbouw overschieten indien we alle houtsoorten die toevallig mislukken moeten afschrijven ? Dan pas zou er monokultuur ontstaan ...

De toekomst zal uitwijzen of we teveel Corsikaanse den geplant hebben in Limburg = momenteel 25 % in de onderworpen bossen en 10 % in de partikuliere bossen. Het is echter zeker dat de Corsikaanse den in de eerstvolgende eeuw nog een voorname rol zal spelen op de arme zandgronden van de Kempen.

Hechtel-Eksel, 18 augustus 1986
De e.a. Ingenieur-hoofd van dienst,

F. DUFRANE

MINISTER GEENS OVER DE BOSSEN

Op de algemene vergadering van de Nationale Federatie der Zagerijen v.z.w. te Vissenaken-Tienen heeft de Heer G. Geens, Voorzitter van de Vlaamse Regering, een opmerkelijke toespraak gehouden. Wij menen dat het nuttig is om enkele van zijn ideeën en gezegden samen te vatten.

De Minister stelt voorop dat de Belgische houtproduktie maar voor de helft voorziet in de eigen behoeften en dat ons land terzake dus sterk afhankelijk is van het buitenland. Hij vraagt zich af of onze eerste konklusie dan niet moet zijn, dat een hogere eigen houtproduktie prioritair dient te worden gesteld.

Hij merkt op, dat de helft van het bos in handen is van zomaar eventjes 100 000 privé-eigenaars, die gemiddeld minder dan 5 ha bezitten, waarbij hij de vraag stelt of dit wel altijd een goed beheer ten goede komt.

Volgens de Minister "zijn de administratieve ziekten bij regionalisering van een nationale dienst, zoals het Bestuur van Waters en Bossen, quasi achter de rug. En ook het Vlaams bosdecreet is in de laatste rechte lijn naar de aankomst toe. Hierin werd getracht de belangen van zowel eigenaars, bosbouwers, wetenschapsmensen, recreatie, natuurliefhebbers als de industrie tot een harmonisch geheel te versmelten".

De V.B.V. staat nogal sceptisch tegenover het eerste gedeelte van bovenvermelde uitspraak. Het is immers niet moeilijk om te wijzen op de onvolmaaktheden van het geregionaliseerde Waters en Bossen. De V.B.V. heeft hieromtrent reeds meerdere malen positieve voorstellen gedaan aan de bevoegde minister(s), waarvan helaas maar weinig resultaat te merken is.

De V.B.V. is wel ten zeerste verheugd te horen uit de mond van de Voorzitter van de Vlaamse Regering, dat het Vlaams bosdecreet in de laatste rechte lijn naar de aankomst toe is. Als dit werkelijk zo is, dan kan het zeker niet lang meer duren alvorens het Vlaamse bosdecreet aankomt, want wij Vlamingen hebben ten minste nog altijd zeer snelle sprinters.

De Minister is verder bekommerd, en terecht, over het feit dat nog veel hout onbewerkt, zonder toegevoegde waarde, uitgevoerd wordt.

Hij breekt ook een lans voor de verdere promotie van het inlands hout, dat kwalitatief zeker niet moet onderdoen voor het ingevoerde hout.

Hij vraagt zich ook af, of niet moet nagegaan worden of het verkoopsysteem bij de houtveilingen niet van die aard is om de houtvoorziening aan een billijke

prijs, in functie van kwantiteit en kwaliteit, te bemoeilijken.

De Minister weidt vervolgens nogal uitvoerig uit over de voorstellen die de E.E.G.-Commissie aan het Europees Parlement wenst voor te leggen inzake bosbouw. De Commissie schenkt aandacht aan de rol van het bos als grondstoffenleverancier, als ekologisch evenwichtbezorger en als bron van ontspanning. De Commissie is van oordeel dat een uitbreiding van het bosareaal arbeidsplaatsen zou opleveren. Binnen de E.E.G. zijn er 5 miljoen ha niet renderende landbouwgronden, die mits een goede wetenschappelijke aanpak voor bebossing zouden kunnen in aanmerking komen. De E.E.G.-Commissie wenst via bosbouwprojecten de overproduktie in de communautaire landbouw tegen te gaan. Een probleem daarbij is : welke stimulansen dient men in te bouwen om partikulieren en lidstaten ertoe aan te zetten te investeren in bosbouw ? De E.E.G.-Commissie wenst ook te dokteren aan het beheer van bestaande bossen. De versnippering van percelen, de erfenis- en eigendomsreglementeringen en de fiskaliteit zijn niet altijd van die aard om de produktiviteit te optimaliseren.

De Minister stipt verder aan, dat de E.E.G.-Commissie ook bezorgd is over de bescherming van de communautaire bossen en over het bebossingsprobleem in de ontwikkelingslanden.

En Minister Geens besluit : "Ik ben er meer dan gelijk wie van overtuigd dat er op bosbouwvlak werk genoeg is. Maar de Vlaamse Regering zal er niet voor terugdeinzen haar beperkte middelen aan te wenden voor het inschakelen van bosbouwingenieurs en voor de opleiding van ge-

schoolde bosbouwkenners. Ik kan U verzekeren dat de Vlaamse Regering voldoende belangstelling heeft voor de bosbouwpolitiek en dat heeft niet eens met romantiek te maken".

Omtrent deze toespraak wensen wij nog een paar korte bedenkingen te formuleren.

1. De tekst is in z'n geheel zeer merkwaardig omwille van de deskundigheid. Je zou de vraag kunnen stellen vanwaar deze deskundigheid komt.
2. Je zou ook de vraag kunnen stellen welke minister nu eigenlijk bevoegd is over de bossen, de Heer G. Geens, de Voorzitter van de Vlaamse Regering, of de Heer J. Lenssens, die daadwerkelijk bevoegd is.
3. Van bepaalde uitspraken mag gerust gezegd worden, dat het bewijs, spijtig genoeg, niet geleverd is. Het is inderdaad uit het verleden niet gebleken dat de Vlaamse regering voldoende belangstelling heeft voor de bosbouwpolitiek.
4. Sommige punten zijn zeer hoopvol. Wij herhalen de twee belangrijkste :
 - Het Vlaams bosdecreet is in de laatste rechte lijn naar de aankomst.
 - De Vlaamse Regering zal er niet voor terugdeinzen haar beperkte middelen aan te wenden voor het inschakelen van bosbouwingenieurs en voor de opleiding van geschoolde bosbouwkenners.

Helaas zijn we reeds te oud om deze schone ministeriële woorden zo maar te geloven. Spijtig genoeg.

N. Lust

uit de provincie

DE BESTRIJDING VAN DE NONVLINDER IN LIMBURG

In het voorjaar 1986 werden op verschillende plaatsen in de Limburgse dennebossen belangrijke concentraties van rupsjes van nonvlinders aangetroffen. In 1985 waren al inventarisaties gebeurd i.v.m. het plaaginsekt, dat het jaar voordien in Nederland was signaleerd. Het aantal vlinders en de ei-afleg werden in de bossen geteld.

Op basis hiervan werden de gebieden afgebakend waar er vraatschade van de nonvlinder kon worden verwacht in 1986. Gedurende de winter ging het zoeken naar de afgelegde eitjes voort. Aangezien deze eihoopjes achter de schors worden afgezet, vergt een grondige inventarisatie veel tijd.

De bossen waar eieren van de nonvlinder werden aangetroffen zijn gelegen in LOMMEL, OVERPELT en GENK.

Een bestrijding van de nonvlinder is enkel efficiënt in het rupsstadium. Bij een dergelijke bestrijding kan men verschillende kanten uit :

- Een niet-selektief insecticide doodt de nonvlinders, maar ook een hele reeks andere nuttige insecten.
- Een selektief insecticide treft bijna enkel de nonvlinder.
- Een biologische bestrijding werkt vnl. via het massaal introduceren van na-



Vraatschade door nonvlinder aan Corsi-kaanse den (foto P. Roskams)

tuurlijke vijanden of parasieten, of verhindert de voortplanting.

Het gebruik van een niet-selektief insecticide is in de bosbouw bijna steeds ongewenst : de gevolgen op het ecosysteem en de stabiliteit ervan zijn in feite een onbekende. Daarenboven laten vele van deze stoffen residu's achter.

Een selektief insecticide blokkeert een

bepaald mechanisme van het plaaginsekt. Uit ervaringen in Nederland en literatuurstudie bleek dat er sinds enkele jaren een "veilig" insecticide was ontwikkeld ter bestrijding van vnl. rupsen in de bosbouw. Het middel "DIMILIN" werkt in op de synthese van chitine, die noodzakelijk is voor de vorming van een nieuwe oppervlucht na elke vervelling van de rups. Uit de ingewonnen informatie bleek dat het middel onschadelijk zou zijn voor de andere componenten van het bosesysteem.

Biologische bestrijding is de beste oplossing. Voor de nonvlinder is er een mogelijkheid via het massaal inbrengen van kernpolyedrose, een ziekte veroorzaakt door een virus. Op experimentele schaal werd dit reeds uitgevoerd met goed resultaat, maar voor de grootschalige praktijk staat deze methode (jammer genoeg) nog niet op punt.

Uiteindelijk ging de keuze voor de bestrijding naar gebruik van DIMILIN. Dit produkt kan, opgelost in een olie-achtige suspensie met een vliegtuig boven het bos worden verneveld.

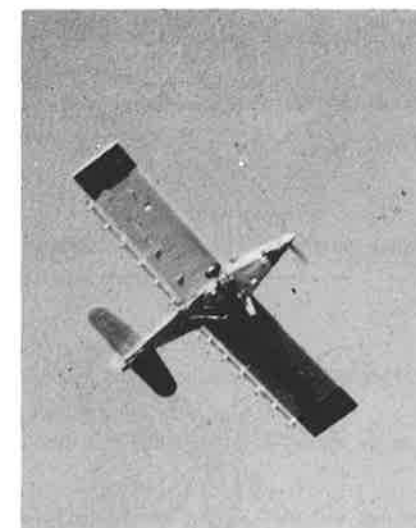
In het buitenland had men met deze werkwijze goede resultaten geboekt. Vermits de boscomplexen waarin de nonvlinders zich bevonden voldoende groot waren, kon ook hier volgens deze methode worden gewerkt.

De eerste uitgekomen nonvlinderrupsjes werden signaleerd in LOMMEL op 2 mei 1986. Op enkele dagen tijd waren alle rupsjes in de richting van de boomkronen omhoog gekropen. Uit de tellingen van de rupsjes bleek dat de kritische aantallen die in de literatuur vermeld worden,

ruimschoots waren overschreden.

Voor de gemeenten LOMMEL en OVERPELT werd dan ook besloten tot bespuiting. De nodige voorbereidingen werden getroffen en afspraken met gemeente, politie en rijkswacht gemaakt. In het weekend van 10-11 mei werden de bossen besproeid. Om de piloot toe te laten volgens de juiste richting te vliegen werden twee verplaatsbare bakens op de boswegen gestationeerd. Deze bakens werden gemonteerd op lichte vrachtwagens en bestonden uit een ijzeren buis met daarop een flashlight. De chauffeurs van de bakens stonden via de radio in contact met het vliegveld, dat op zijn beurt contact had met de piloot van het vliegtuig.

De bespuiting werd uitgevoerd met 5 liter suspensie per hectare (Ultra-Low Volume procédé) en verliep uitstekend. De behandelde bossen in LOMMEL en OVER-



Vliegtuig, uitgerust met sproeiinstallaties onderaan de vleugels, tijdens de vlucht (foto P. Roskams).

PELT bestaan vnl. uit gewone den van 40-jarige leeftijd. In totaal werden ong. 500 ha bos behandeld, zowel openbaar bos (250 ha) als privaat bos (250 ha).

In GENK werden de rupsen later opgemerkt, toen er vraatschade begon op te treden. Er werd dan ook een bestrijding voorgesteld en deze werd uitgevoerd op 13 juni 1986, volgens dezelfde principes als in LOMMEL en OVERPELT. De bebakening gebeurde hier met weerkundige ballons, wat goed werkte. Het behandelde bos was gemengd corsikaanse en gewone den (cirkelmethode), met loofhout (Am. eik). De behandelde oppervlakte bedroeg hier 120 ha.

Tot op heden zijn de resultaten van de bespuiting zeer goed : de behandelde percelen vertonen geen enkele vraat van nonvlinder, en de vorig jaar aangetaste percelen hebben zich kunnen herstellen. De kosten van de behandeling schommelen tussen de 2 300 en 3 000 fr/ha, naarge-

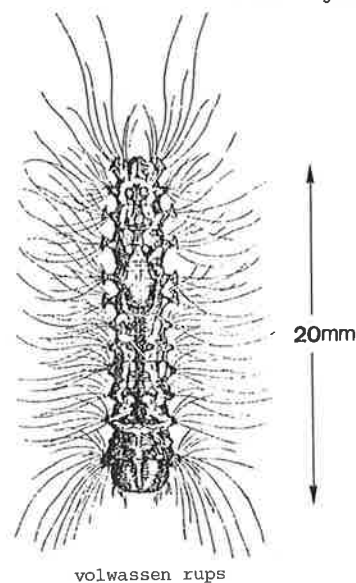
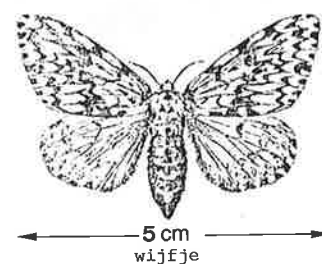
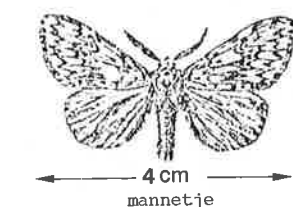
lang de ligging en grootte van de bospercelen.

De bespuitingen werden wetenschappelijk gevolgd door het opzoekingsstation van Gorsem (St.Truiden).

De nonvlinderplaag en andere fenomenen (o.a. sterfte corsikaanse den) wijzen op de gevaren van te homogene bossen en bestanden, en de kwetsbaarheid van naaldhout. Toch mag bij een beoordeling nooit vergeten worden dat de meeste bossen in Limburg pionierbeplantingen zijn, wat automatisch een kleine soortenkeuze inhoudt op arme verzuurde zandgronden.

Tevens wordt de noodzaak aangetoond van een goed uitgebouwd eigen bosbouwonderzoeksinstituut, dat de nodige wetenschappelijke studies kan aanvaarden om een gefundeerde lange-termijnplanning te kunnen opmaken, waarbij gestreefd wordt naar een zo stabiel mogelijk bos.

E. Van Boghout



uit de vereniging

WEEK VAN HET BOS 1986

Van 5 tot 12 oktober wordt voor de achtste maal de WEEK VAN HET BOS georganiseerd. Het thema "EEN BOS VOOR DE MENSEN" is een goede aanleiding om ons te bezinnen over de functie van het bos in onze maatschappij.

Het bos en het bosbeheer dat het bosgebruik regelt, zijn zeer belangrijk voor onze hedendaagse samenleving :

- op het vlak van de EKONOMIE :
Wij verbruiken dagelijks driemaal meer hout dan voedsel.
In België is de toegevoegde waarde van de hout/papiersector het dubbele van deze van de ijzer/staalsector.
- op het vlak van de VOLKSGEZONDHEID :
Meer dan twee miljoen Vlamingen bezoeken minstens een paar maal per jaar het bos en zoeken er verpozing tussen de vele dagelijkse beslommingen door.
- op het vlak van het LEEFMILIEU :
Het bos voorkomt erosie en overstromingen ; het heeft een gunstige invloed op het klimaat en is van groot belang voor de waterhuishouding.
Bossen zijn een waardevolle filter tegenover diverse vormen van luchtverontreiniging, in het bijzonder t.o.v. stof. Wanneer zij afsterven vervullen zij de functie van een niet te miskennen alarmbel.
- op het vlak van het NATUURBEHOUD :
Bossen bieden een veelheid aan levensmogelijkheden en een betere bescherming aan specifieke fauna- en floragemeenschappen dan andere gebieden.

Bovendien is deze opsomming niet beperkend.

Een bos voor de mensen betekent dat het bos zijn diensten zowel nu als in de toekomst aan de mens zal kunnen leveren.

Aangezien slechts 8 % van de oppervlakte van Vlaanderen met bos bezet is, moeten we er zuinig mee omspringen.

Gebruik de Week van het Bos om een gezellig familie-uitstapje te plannen. Bedenk dan even wat die duizendpoot, die het bos wel is, ons allemaal te bieden heeft. Enkel het respect voor het bos zal ons leren er op een verantwoorde manier gebruik van te maken.

ENKELE PRIVE-BOSSEN IN DE KIJKER

70 % van onze bossen in Vlaanderen is in privé-bezit. Het zou dan ook onlogisch zijn ze niet bij de Week van het Bos te betrekken. Privé bosbeheer is geen eenvoudige zaak, zeker niet in de vele kleine, versnipperde bos-eigendommen, die zo typisch zijn voor Vlaanderen. Het openstellen van deze bossen vergt bovendien van de eigenaars bijkomende inspanningen voor bewaking, het aanbrengen van een sumiere infrastructuur (wegwijzers, vuilnisbakken), het weghalen van achtergelaten afval, enz. Nochtans zijn vele eigenaars er zich van bewust dat de overheidsbossen niet overal aan de rekreatiebehoeften kunnen voldoen. Sommigen hebben zelfs uit eigen beweging (en veelal op eigen kosten) hun bossen opengesteld voor het publiek. Andere spelen in op de Week van het Bos en stellen hun bos open gedurende deze periode. Inlichtingen over deze opengestelde bossen kunt u bekomen bij de plaatselijke houtvester of de plaatselijke boswachter.

AKTIVITEITEN

Za 4 oktober : opening van de "Week van het Bos 1986" door de Gemeenschapsminister van Volksgezondheid en Leefmilieu te Buggenhout (houtvesterij Gent).

Gedurende de ganse week worden allerlei activiteiten gepland in de houtvesterijen.

Voor inlichtingen :	Houtvesterij GENT	: 091/35.25.33
	Houtvesterij BRUGGE	: 050/33.36.71
	Houtvesterij ANTWERPEN	: 03/239.10.02
	Houtvesterij TURNHOUT	: 014/41.66.12
	Houtvesterij HECHTEL	: 011/22.93.83
	Houtvesterij HASSELT	: 011/22.12.41
	Houtvesterij BREE	: 011/46.21.31
	Houtvesterij GROENENDAAL	: 02/673.20.45
	Houtvesterij LEUVEN	: 016/22.29.95

Zon 12 oktober : officiële sluiting van de "Week van het Bos 1986" in het Tangebeekbos te Vilvoorde (houtvesterij Leuven).

INFORMATIE & DOKUMENTATIE

Een ganse reeks publikaties, affiches, zelfklevers en folders i.v.m. bos en bosbeheer zijn te verkrijgen op het sekretariaat : MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP
Dienst Bos- en Groenbeheer - Week van het Bos
Belliardstraat 12-14-18
1040 BRUSSEL

De WEEK VAN HET BOS is een organisatie van de VLAAMSE BOSBOUWVERENIGING, het ONDERZOEKSCENTRUM VOOR BOSBOUW (R.U.G.) en de DIENST BOS- EN GROENBEHEER van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

VERSLAG REIS EPINAL

Door de Initiatiefgroep Bosbouw werd een bosbouwreis naar de Voagezen georganiseerd van 1 tot 4 mei jl., waaraan 17 personen deelnamen.

De aanleiding was de Internationale Bosbouwbeurs, die doorging te Epinal. Een bezoek aan de beurs werd gekoppeld aan 2 bosekskursies, met als thema's natuurlijke verjonging en bossterfte, en een natuurekskursie in de Argonne.

Het Bosbeheer in de Voagezen

Deze regionale directie der Voagezen beheert 282 000 ha bos. Het is onderverdeeld in 6 beheerscentra en 17 kantonnementen. Er werken 71 techniekers (59 op terrein, 12 ter ondersteuning van de administratieven), 237 boswachters, 48 administratieven, een 200-tal vaste bosarbeiders, 90 seizoenarbeiders en een 1 000-tal okkasionele arbeiders.

In deze directie zijn 3 streken te onderscheiden, een gebergtestreek, de vlakten en een overgangsgebied.

In het gebergtegebied wordt vooral de fijnspar gebruikt en verder zilverden op de zuidhellingen. Het besef groeit dat in het nabije verleden teveel en te eenzijdig fijnspar gebruikt is.

Op de vlakten worden loofboomsoorten vooropgesteld (vooral eik en beuk).

In het overgangsgebied rond de Epinal wordt de soortkeuze sterk bepaald door het type eigenaar. Hier worden meerdere naaldboomsoorten gebruikt (vooral douglas en ook soms lork), veelal in groepsgewijze menging met beuk.

Jaarlijks worden in de regionale directie 1 700 000 m³ hout gekapt. Dit komt overeen met 900 000 m³ stamhout.

In tegenstelling tot de situatie bij ons, gebeurt hier de exploitatie van het hout dikwijls door de bosdienst zelf. Dit werken in regie laat volgens hen toe sneller en soepeler tot de exploitatie over te gaan (inpicken op zaadjaren), een beter financieel rendement (hogere prijs voor voorgesorteerd hout aan de weg) te bekomen en een betere controle te hebben op de exploitatie.

Uit ervaring blijkt echter dat werken in regie niet steeds de meest aangewezen werkwijze is. Zij wordt vooral toegepast bij de exploitatie van eikenbestanden.

Natuurlijke verjonging van de eik in het gemeentebos d'Uzemain

Goede zaadjaren bij eik komen slechts om de 20 jaar terug. Het is dan ook nodig hier snel en efficiënt op in te kunnen spelen.

Het laatste goed eikezaadjaar was het droogtejaar 1975.

Het moederbestand was een verouderd middelhout met omzeggens geen kruid- en struikachtige ondergroei.

Vóór de zaadval werd het onderhout geëlimineerd (uitgevoerd door de inwoners van het dorp).

Het volgende jaar werd reeds een eerste lichting (door de houtvester ter plaatse "zaadkap" genoemd) uitgevoerd ten einde de kieming van de eikels te verbeteren (opbrengst ± 100 m³/ha).

Na enkele bijkomende lichtingskappen volgt de definitieve kap binnen de 10 jaar (opbrengst hier $\pm 120 \text{ m}^3/\text{ha}$: was een zeer rijk middelhout).

Wat de bijkomende behandeling betreft kan vermeld worden dat de grond voor de zaadval gekwetst werd met een eg (nut?). Boomstronken worden soms behandeld met sulfamaat en de bramen worden vernietigd door een winterbehandeling met Roundup (geen schade aan de aanwezige verjonging).

Voor de lichtingskap en de eindkap worden ontsluitingswegen gemaakt in het bestand zelf. Aldus wordt de exploitatieschade gekoncentreerd op bepaalde plaatsen en blijft de overige verjonging ongestoord.

Meer vochtige gedeelten van het bestand zijn ofwel bezet met andere soorten dan eik (haagbeuk, beuk, wilg) of zijn onbezet. Zij worden ingeplant met eik.

Om de 10 m wordt een smalle dwarsgang door de verjonging gemaakt. Vanaf deze gangen worden de niet-eiken verwijderd met een machette op een lange stok.

De verjongingen worden zeer intensief gevolgd : alle jaren wordt in het bestand ingegrepen, hetzij om andere soorten te bestrijden, hetzij om voorlopers te elimineren.

De totale kostprijs voor de begeleiding van deze natuurlijke verjonging kan op 140 000 F/ha geraamd worden. Dit is meer dan de aanlegkosten voor een kunstmatige verjonging.

In de gemeentebossen wordt deze activiteit gedurende de eerste jaren gesubsidieerd (40 %).

Bossterfte nabij St. Dié

Sinds 1983 wordt in de Vogezen de bossterfte opgevolgd door middel van proefvlakken. Nu zijn er proefvlakken in heel Frankrijk. Het betreft :

- een systematisch net van proefvlakken op 1 x 16 km afstand
- proefvlakken op zwaar getroffen plaatsen
- proefvlakken op vraag van milieubewegingen, gemeentebestuur, etc.

Het systematisch net wordt ook opgevolgd met luchtfoto's. Per proefvlak staan 24 bomen, groter dan 7.5 cm diameter. Iedere boom wordt jaarlijks, tussen 15 augustus en 15 september geëvalueerd in 5 klassen:

- 1 : 10 % naaldverlies : gezond
- 2 : 10-25 % naaldverlies : misschien aantasting
- 3 : 25-60 % naaldverlies : aantasting
- 4 : 60-100 % naaldverlies : boom kan niet meer herstellen
- 5 : dood

Sinds kort worden de bomen ook in 3 vergelijkingsklassen ingedeeld (aan de hand van intensiteit + graad van aantasting), alhoewel dit meer subjectiviteit inhoudt.

Konkrete resultaten van dit onderzoek zijn er omzeggens niet. Het enige resultaat is dat men vaststelt dat de "ziekte" meer optreedt bij toenemende hoogte.

Symptomen van de ziekte werden vanaf 1984 ook waargenomen op loofboomsoorten en op kalkrijke gronden.

De bosbouwbeurs in Epinal

Het hoofdaandeel in deze beurs betrof bosexploitatie materiaal. Dit jaar waren geen demonstraties in het bos voorzien.

Opmerkelijk waren de prestaties van de kettingen Carbochain.

De Argonne

Deze streek, waar veel uitgestrekte boscomplexen aanwezig zijn, werd bezocht tijdens de terugreis. Het gebruik van deze bossen is sterk afgestemd op de jacht.

Het zijn voornamelijk middelhoutbossen met zeer lange omloop en met een rijke fauna en flora. Het gebied is vooral gekend om zijn ekologische waarde : het is rijk aan vijvers en meren, afgeboord met rietkragen, die een geschikte woonplaats bieden aan typische rietvogels (roerdomp, karekieten, rietzangers).

Ook enkele roofvogels, zoals de zwarte

wouw en de bruine kiekendief, zijn gebonden aan het voorkomen van deze waterpartijen.

Daarnaast heeft het gebied een hoge floristische waarde : enerzijds is er de rijke vegetatie van de vochtige loofbossen, anderzijds zijn er nog de merkwaardige planten van de kalkgraslanden, gesitueerd op de zuiderhellingen van dit kustalandschap. Hier vindt men ook enkele zeldzame insektensoorten zoals de cicaden en bidsprinkhanen, die daar op de meest noordelijke grens van hun verspreidingsgebied voorkomen.

W. Vandenbroucke
D. Van Hoya
T. Vitse



HERBEBOSSING IN BURUNDI

Problemen bij de vleet ...

De bosbouwkundige problemen van Burundi hangen nauw samen met de bevolkingsdichtheid die met 154 inwoners/km² de hoogste is van Afrika. De traditionele landbouw is gekenmerkt door extensieve veeteelt zodat er een voortdurende konkurrentie bestaat tussen land- en bosbouw.

Slechts 3 % van het land (80 000 ha) is bebost : vochtig (natuurlijk) bos 40 000 ha, bossavanne 15 000 ha en aanplantingen 25 000 ha. Aan de bosbouw worden bovendien de slechtste delen van het voor het grootste deel bergachtige land overgelaten.

De erosie heeft op een aantal plaatsen dramatische verhoudingen aangenomen. Hout voor konstruktiedoeleinden moet voor een groot deel worden ingevoerd en door gebrek aan brandhout wordt in de landbouwsektor heel wat oogstafval verstookt. Bosbranden, zowel als gevolg van weidebranden als door kwaad opzet, komen nog elk jaar voor.

Het geaccidenteerd terrein bemoeilijkt vlotte uitvoering van bebossingsprogramma's. Mechanisatie is praktisch uitgesloten. Ook aanleg van boswegen gebeurt uitsluitend door mankracht. In verband met een lange termijn bosbeheersplanning ontbreekt een duidelijk inzicht in de binnenlandse marktstructuur. Net zoals in andere ontwikkelingslanden is er een duidelijk gebrek aan goed geschoold kader-



personeel : twee landbouwscholen vormen A2 en A3 bosbouwtechnici, maar het ontbreekt de afgestudeerden aan motivatie en verantwoordelijkheidszin eens ze op het terrein belanden. Vaak ontbreken ook de middelen om hun werk korrekt uit te voeren.

Positieve aspecten

Op lange termijn wenst men de bebossingsindex te brengen op 20 %, o.a. door 300 000 ha domaniale bebossingen en

200 000 ha individuele aanplantingen. Het belang dat door de Burundese overheid gehecht wordt aan de (beschermings) bosbouw is merkwaardig. Hierbij dient te worden aangestipt dat Burundi volgens de UNO-klassifikatie een "Lesser Developed Country" is, waar andere prioriteiten dan lange termijn bosbouw zouden kunnen gelden.

Op het platteland heerst er een vrij gunstige mentaliteit die zich uit door spontane aanplantingen (vnl. met Eucalyptus) waardoor lokaal voor een aanzienlijk gedeelte in de behoefte aan gerief- en brandhout kan worden voorzien. Het gevolg hiervan is dat Burundi ondanks de lage bebossingsindex toch een "groene indruk" geeft.

Op dit ogenblik zijn er heel wat internationale inspanningen voor de herbebossing van Burundi te noteren : World Bank, F.E.D., Saudi Fund for Development, ABOS, B.I.T., ...

"Reboisement des cretes du Mugamba - Bututsi"

Dit trilateraal gefinancierd projekt (Saoudi-Arabië, België, Burundi) heeft tot doel de gedegradeerde gronden op de Zaïre-Nijl bergketen te bebossen, waardoor de erosie bestreden wordt en aldus de onderliggende landbouwgronden beschermd worden. Jaarlijks worden 2 000 ha bebost.

Aangezien het projekt startte in 1979 en in 1986 eindigt zullen 12 000 ha aan het Burundese bosbouwareaal toegevoegd worden.

De boomsoortenkeuze viel op twee pioniersoorten : *Callitris calcarata* en *Pinus patula*.

In tegenstelling tot veel Eucalyptusoor-

ten weerstaat *C. calcarata* aan de extreme ekologische omstandigheden van bergkammen en gedegradeerde gronden. Verder komt deze soort vroeg in zaad, waardoor opengelaten ruimten snel gekoloniseerd worden. De exploitatie zal stamsgewijze gebeuren, hetgeen volledig in overeenstemming is met de behandeling van een schutbos. De produktiviteit wordt geraamd op 5 m³/j/ha met een omlooptijd van ongeveer 30 jaar.

Op de betere gronden (1/3 van de te bebossen oppervlakte) wordt, met het oog op produktie van goedkoop zaaghout, *Pinus patula* geplant. De produktiviteit voor deze soort varieert van 10 tot 15 m³/j/ha, eveneens met een omlooptijd van 30 jaar.

Er wordt de voorkeur gegeven aan de zogenaamde "vliegende kwekerijen". Eén jaarprogramma vergt 2 miljoen planten. De lokalisatie van de te bebossen percelen gebeurt in samenspraak met de lokale autoriteiten. Om de kosten zo laag mogelijk te houden wordt bodemvoorbereiding beperkt tot een minimum en wordt voor *Callitris* een ruim plantverband aangehouden. Uiteindelijk komt elk boompje op een cirkelvormig terras terecht (diameter 1 meter). De werkzaamheden na de planting omvatten politionele taken (verhinderen van beweiding) en het aanleggen van brandsingels rond de percelen. Het herbebossingsprojekt voorzag eveneens in de aanleg van 150 km wegen. Dit vergde 1.8 miljoen man/dagen waarbij 8 000 houwelen versleten werden ...

Dit artikel kwam tot stand dankzij informatie verstrekt door ir. J.-F. Verhegghe, die in genoemd projekt sedert enkele jaren werkzaam is.

HERBEBOSSING IN BURUNDI

Problemen bij de vleet ...

De bosbouwkundige problemen van Burundi hangen nauw samen met de bevolkingsdichtheid die met 154 inwoners/km² de hoogste is van Afrika. De traditionele landbouw is gekenmerkt door extensieve veeteelt zodat er een voortdurende konkurrentie bestaat tussen land- en bosbouw. Slechts 3 % van het land (80 000 ha) is bebost : vochtig (natuurlijk) bos 40 000 ha, bossavanne 15 000 ha en aanplantingen 25 000 ha. Aan de bosbouw worden bovendien de slechtste delen van het voor het grootste deel bergachtige land overgelaten.

De erosie heeft op een aantal plaatsen dramatische verhoudingen aangenomen. Hout voor konstruktiedoeleinden moet voor een groot deel worden ingevoerd en door gebrek aan brandhout wordt in de landbouwsektor heel wat oogstafval verstookt. Bosbranden, zowel als gevolg van weidebranden als door kwaad opzet, komen nog elk jaar voor.

Het geaccidenteerd terrein bemoeilijkt vlotte uitvoering van bebossingsprogramma's. Mechanisatie is praktisch uitgesloten. Ook aanleg van boswegen gebeurt uitsluitend door mankracht. In verband met een lange termijn bosbeheersplanning ontbreekt een duidelijk inzicht in de binnenlandse marktstructuur. Net zoals in andere ontwikkelingslanden is er een duidelijk gebrek aan goed geschoold kader-



personeel : twee landbouwscholen vormen A2 en A3 bosbouwtechnici, maar het ontbreekt de afgestudeerden aan motivatie en verantwoordelijkheidszin eens ze op het terrein belanden. Vaak ontbreken ook de middelen om hun werk korrekt uit te voeren.

Positieve aspecten

Op lange termijn wenst men de bebossingsindex te brengen op 20 %, o.a. door 300 000 ha domaniale bebossingen en

200 000 ha individuele aanplantingen. Het belang dat door de Burundese overheid gehecht wordt aan de (beschermings) bosbouw is merkwaardig. Hierbij dient te worden aangestipt dat Burundi volgens de UNO-klassifikatie een "Lesser Developed Country" is, waar andere prioriteiten dan lange termijn bosbouw zouden kunnen gelden.

Op het platteland heerst er een vrij gunstige mentaliteit die zich uit door spontane aanplantingen (vnl. met Eucalyptus) waardoor lokaal voor een aanzienlijk gedeelte in de behoefte aan gerief- en brandhout kan worden voorzien. Het gevolg hiervan is dat Burundi ondanks de lage bebossingsindex toch een "groene indruk" geeft.

Op dit ogenblik zijn er heel wat internationale inspanningen voor de herbebossing van Burundi te noteren : World Bank, F.E.D., Saudi Fund for Development, ABOS, B.I.T., ...

"Reboisement des cretes du Mugamba - Bututsi"

Dit trilateraal gefinancierd projekt (Saoudi-Arabië, België, Burundi) heeft tot doel de gedegradeerde gronden op de Zaire-Nijl bergketen te bebossen, waardoor de erosie bestreden wordt en aldus de onderliggende landbouwgronden beschermd worden. Jaarlijks worden 2 000 ha bebost.

Aangezien het projekt startte in 1979 en in 1986 eindigt zullen 12 000 ha aan het Burundese bosbouwareaal toegevoegd worden.

De boomsoortenkeuze viel op twee pioniersoorten : *Callitris calcarata* en *Pinus patula*.

In tegenstelling tot veel Eucalyptusoor-

ten weerstaat *C. calcarata* aan de extreme ekologische omstandigheden van bergkammen en gedegradeerde gronden. Verder komt deze soort vroeg in zaad, waardoor opengelaten ruimten snel gekoloniseerd worden. De exploitatie zal stamsgewijze gebeuren, hetgeen volledig in overeenstemming is met de behandeling van een schutbos. De produktiviteit wordt geraamd op 5 m³/j/ha met een omlooptijd van ongeveer 30 jaar.

Op de betere gronden (1/3 van de te bebossen oppervlakte) wordt, met het oog op produktie van goedkoop zaaghout, *Pinus patula* geplant. De produktiviteit voor deze soort varieert van 10 tot 15 m³/j/ha, eveneens met een omlooptijd van 30 jaar.

Er wordt de voorkeur gegeven aan de zogenaamde "vliegende kwekerijen". Eén jaarprogramma vergt 2 miljoen planten. De lokalisatie van de te bebossen percelen gebeurt in samenspraak met de lokale autoriteiten. Om de kosten zo laag mogelijk te houden wordt bodemvoorbereiding beperkt tot een minimum en wordt voor *Callitris* een ruim plantverband aangehouden. Uiteindelijk komt elk boompje op een cirkelvormig terras terecht (diameter 1 meter). De werkzaamheden na de planting omvatten politionele taken (verhinderen van beweiding) en het aanleggen van brandsingels rond de percelen. Het herbebossingsprojekt voorzag eveneens in de aanleg van 150 km wegen. Dit vergde 1.8 miljoen man/dagen waarbij 8 000 houwelen versleten werden ...

Dit artikel kwam tot stand dankzij informatie verstrekt door ir. J.-F. Verhegghe, die in genoemd projekt sedert enkele jaren werkzaam is.

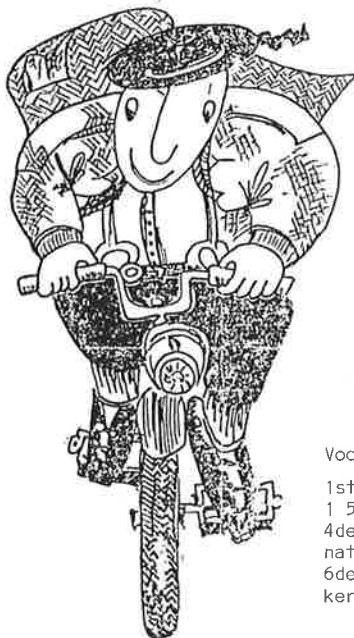
WEEK VAN HET NATUURBEHOUD - NATUURFIETSTOCHTEN

Door de Dienst Natuurbehoud wordt in het kader van de Week van het Natuurbehoud (13 - 20 september) in 4 Vlaamse provincies een natuurfietstocht georganiseerd rond het thema "Waterlopen ... bedreigd gebied".

In West-Vlaanderen is een route uitgestippeld rond de IJzer en het Blankaartreservaat (40 km), in Antwerpen rond de Kalmthoutse Heide en de Maatjes (37 km), in Oost-Vlaanderen rond de Durme (25 km) en tenslotte in Vlaams Brabant in het Hageland (Winge en Motte) (38 km).

De bedoeling van deze fietstocht, die gekombineerd wordt met een wedstrijd, is het grote publiek de bestaande spanningsvelden tussen het natuurbehoud en bepaalde menselijke handelingen en ingrepen te verduidelijken. Water en waterlopen staan hierbij centraal.

Fietsen kunnen gehuurd worden in de plaatselijke N.M.B.S.-stations (op vertoon van treinticket : 105 fr., zonder 150 fr.). Reservatie gewenst. De routes kunnen individueel gereden worden en zijn bewegwijzerd.



Wedstrijdreglement :

1. Deelname aan de natuurfietstocht en bijhorende wedstrijd is gratis.
2. Elke deelnemer mag slechts 1 antwoordkaart insturen.
3. Ingevulde antwoordkaarten moeten voor 25 september opgestuurd worden.
4. De eerste prijs zal toegekend worden aan de deelnemer die een volledig juist ingevulde antwoordkaart instuurt en de schiftingsvraag juist of het meest benaderend beantwoordt. Bij ex-aequo wordt loting toegepast.
5. De winnaars van de wedstrijd zullen persoonlijk verwittigd en uitgenodigd worden op een algemene prijsuitdeling.

Voorziene prijzen :

1ste, 2de en 3de prijs : een boekenbon met waarde 1 500 fr., 1 000 fr. en 500 fr.
4de en 5de prijs : 1 ex. 'Atlas van de beschermde natuurgebieden in Vlaanderen'
6de tot 25ste prijs : 1 poster 'Salamanders, Kikkers en Padden ... met uitsterven bedreigd'.

Dit initiatief wordt georganiseerd door de Dienst Natuurbehoud (A.R.O.L.) in samenwerking met plaatselijke natuurverenigingen.

KONINKLIJKE NEDERLANDSE BOSBOUW VERENIGING

De Studiekring van de Koninklijke Nederlandse Bosbouw Vereniging organiseert op 2 december 1986 een Studiekringbijeenkomst met als titel "HET BOSBEDRIJF : ER OP TOELEGGEN OF ER AAN VERDIENEN ?".

Na de inschrijving met koffie belichten vijf sprekers van uit verschillende invalshoeken dit boeiende en belangrijke thema : na de kaderstelling door Prof.ir. A. van Maaren bespreken ir. C.J. de Lange, ir. F.B. van der Hoeven, drs.ing. H.A. Duringhof en ir. J.H. Kuper de effecten van achtereenvolgens houtproductie, andere markt-bare producten, recreatie en natuurwaarden en jacht op de financiële balans van het bosbedrijf. Zowel voor de boselgenaar/beheerder als voor het beleid blijken toch nog vele opties mogelijk.

Na de lunch volgt een discussie met de inleiders onder leiding van Prof.ir. A. van Maaren.

* Plaats : IAC, Lawikse Allee, Wageningen

* Datum : 2 december 1986. Opening 10.00 uur, inschrijving vanaf 9.30 uur. Sluiting om 16.00 uur.

* De kosten van deelname, inclusief lunch, bedragen fl. 25.00 (leden Studiekring K.N.B.V. fl. 15.00).

* Informatie : dr.ir. P. Schmidt, sekretaris
Studiekring K.N.B.V., Postbus 342
6700 AH Wageningen
Tel. : 08370-82926

TAKENBOEKJE HELLEKETELBOS

In 1985 werd door de dienst Leefmilieu van de stad Poperinge een natuurleerpad in het Helleketelbos ontworpen. Vanaf september is er nu ook een 'takenboekje' bij het natuurleerpad voorhanden. Twee mensen van de milieuvereniging 'Groengroep' zorgden voor de uitvoering ervan. Aan de hand van allerlei taken zoals waarnemingen, invuloefeningen, opdrachten, tekeningen enz. is het de bedoeling dat groeperingen, jeugdverenigingen, individuele wandelaars maar vooral de schoolgaande jeugd (vanaf de derde graad) op een persoonlijke en creatieve manier heel wat kunnen opsteken over de belangrijkste bomen die in het bos voorkomen.

Het gebruik van het takenboekje beperkt zich tot de herfstperiode.

Het boekje is te koop op volgend adres :

Chris Develter, Krombekestraat 75, 8970 Poperinge

De prijs bedraagt 20 fr. per stuk, verzendingskosten niet inbegrepen. Bij een aankoop van minstens 25 exemplaren bedraagt de prijs slechts 15 fr.

HOUTVERWERKING : NOOD AAN HOGER ONDERWIJS

Met Ingang van het schooljaar 1986 wordt voor het eerst in het Vlaamse landsgedeelte de mogelijkheid geboden een opleiding hout te volgen op niveau van Technisch Hoger Onderwijs van het Korte Type met volledig leerplan, namelijk in de Industriële Hogeschool van het Rijk BME Schoonmeerstraat 52 te Gent.

De vraag van de sektor naar een verdergezet onderwijs wordt voornamelijk gemotiveerd door de dringende behoefte aan hoger gekwalificeerd leidinggevend personeel. Er is inderdaad nood aan degelijk opgeleide mensen die, op een zo breed mogelijk vlak, de toekomstgerichte ontwikkelingen op technisch en technologisch gebied kunnen opvolgen en deze op industrieel niveau kunnen omzetten naar rendabele produktiemethoden en eindprodukten.

De huidige mogelijkheid binnen de wetgeving laat toe in het H.O. van het L.T. optiekursussen hout te organiseren (6 à 10 u) binnen een bestaande afdeling voorzover de infrastructuur aanwezig is of, in toepassing van art. 14 van de wet van 07.07.1970 (de wet is nog geldig in 1986), een afdeling hout op te richten door omvorming van een bestaande afdeling.

De thans bestaande opleidingsvormen zijn als volgt verdeeld :

- het HSBS of BSO 3de graad telt 110 inrichtingen, goed voor 124 afdelingen hout, schrijnwerkerij of meubelmakerij ;
- het HSTS of USO 3de graad L.K. heeft 20 afdelingen waarvan 19 hout en 1 meubelmakerij.

VALORISATIE VAN HET HOUT

De stormschade van november 1984 veroorzaakte een overaanbod van stammen op de markt. Dit was het geschikte ogenblik om bij het Ministerie van Openbare Werken aan te dringen om uiteindelijk tot een betere waardering van het materiaal "hout" te komen.

Op de perskonferentie van 16 juni 1986 stelde Minister Olivier een "Eengemaakte Technische Specificatie STS 04-Hout" voor zoals dit reeds bestaat voor staal en beton.

De STS 04-Hout is een soort bijbel die alle nuttige kenmerken van het "hout" als materiaal vastlegt. De STS is vervolledigd met een handleiding die alle proefmethodes omschrijft. Het is de bedoeling in de bestekken nog enkel te verwijzen naar de STS 04-Hout voor al wat hout aanbelangt.

De beginselen die vastgelegd zijn in de "Eurocodes" van de E.E.G. worden in deze STS toegepast, nog vóór de Europese Commissie hierom heeft verzocht.

De heer Minister legde in zijn uiteenzetting de nadruk op het feit dat het inlands hout daar moet gebruikt worden waarvoor het geschikt is ...!